

Jerzy Remer

Społeczne i naukowe podstawy opieki nad zabytkami i konserwatorstwa polskiego

---

Ochrona Zabytków 9/1-2 (32-33), 1-2

1956

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OCHRONA ZABYTKÓW

ROK IX

NR 1 - 2 (32-33)

SPOŁECZNE I NAUKOWE PODSTAWY OPIEKI NAD ZABYTKAMI I KONSERWATORSTWA POLSKIEGO

JERZY REMER

W zespole nauk historycznych mających doniosłe znaczenie dla budowy socjalizmu w Polsce, których zadaniem jest m. in. wydobywanie i utrwalanie istotnych wartości kultury i sztuki — konserwatorstwo, jako nauka o zabytkach i ich ochronie, dość odrębne zajmuje miejsce. Doniosłość i różnorodność zagadnień, które się ześrodkowują w tej stosunkowo młodej dyscyplinie, przejawia się w naukowym badaniu i utrwalaniu dorobku przeszłości, w szczególności zabytków sztuki i pomników kultury oraz właściwego włączenia ich do bieżącego procesu historycznego.

Wychodząc z założenia, że po pierwsze konserwatorstwo rodzi się z potrzeb praktycznych, zaś teoria zrodzona z praktyki służyć ma praktyce, sądzimy, że metoda socjalistycznego konserwatorstwa powinna coraz szerzej i głębiej wchodzić w zagadnienia życia społecznego. Zakładając po wtóre, że przedmiotem poznania w omawianej dziedzinie są obiekty sztuki, niewątpliwie skomplikowane, sądzimy, że istotą zabytkoznawstwa jest badanie struktury zabytku i postawienie jak najbardziej wnikliwej diagnozy, która umożliwi dopiero właściwe zabiegi konserwatorskie.

Tok przemian społeczno-gospodarczych, rewolucyjne zdobycze wiedzy technicznej coraz ściślej zespalają konserwatorstwo z postępowaniem społecznym; kładąc nacisk na zagadnienia struktury i badając procesy fizykochemicznych przeobrażeń, jakim ulegają obiekty zabytkowe, nie możemy jednak stracić z oczu innego procesu przemian, przebiegających nieraz jednocześnie z tamtymi. Nowe prawa ekonomii przekształcają dorobek ludzkości również w zakresie sztuki.

Konserwatorstwo w naszym rozumieniu nie może zatem ograniczyć się do zagadnień czysto praktycznych, a musi ogarniać zakres różnorodnych problemów ogólnych, potrzeb kulturalnych i plan rozwoju gospodarczego naszego kraju. Opieka nad zabytkami zaś wynika ze świadomości społeczeństwa, dlatego też dopiero w epoce socjalizmu mogła nabrać nowego wyrazu. Nowe kadry konserwatorów powinny więc już na ławie uniwersyteckiej zdawać sobie sprawę z tego, że centralny punkt walki ideologicznej w oparciu o światopogląd marksistowski leży w powszech-

ności zrozumienia idei opieki nad zabytkami. Dlatego tak pomyślana teoria konserwatorstwa stać się powinna podstawą praktycznego działania — ochrony zabytków.

Konserwatorstwo polega nie tylko na nauce o utrwalaniu fizycznej egzystencji dzieł sztuki, lecz także na zdobyciu umiejętności utrwalenia w świadomości społeczeństwa wszystkich pozytywnych treści ideologicznych zabytków, które mogą i powinny brać udział w rozwoju kulturalnym narodu socjalistycznego.

Świadoma działalność społeczna w zakresie opieki nad zabytkami jest nierozzerwalnie związana z nauką o rozwoju społeczeństwa. Celem jej jest sui generis przekształcenie rzeczywistości społecznej. Doświadczenie w rozumieniu społecznej praktyki odgrywa przy tym rolę sprawdzianu. Nasze rozważania teoretyczno-konserwatorskie odkrywają związki istniejące między różnymi zabytkami; dzięki poznaniu praw rozwojowych twórczości artystycznej, dzięki coraz wnikliwszym badaniom technologiczno-materiałoznawczym i warsztatowym, dzięki ściśle naukowej dokumentacji, utrwalającej wszelkie przeobrażenia dzieła sztuki w czasie jego egzystencji — potrafimy już dzisiaj pozytywnie kierować biegiem pracy nad jego zachowaniem.

Nowe konserwatorstwo powinno odkrywać w dziełach sztuki minionych epok prawidłowości rozwoju społeczeństwa. Należy materialistycznie ujmować rzeczywisty świat zabytków w związku z rozwojem sztuki jako zjawiska społecznego. Materialna natura tych zjawisk warunkuje metody naukowo-badawcze, zmierzające do wszechstronnego, kompleksowego zbadania życia dzieła sztuki i przemian w całym okresie jego trwania. Poznanie materialnych elementów tego procesu prowadzi do utrwalenia specyficznych właściwości danego dzieła sztuki, do zabezpieczenia jego egzystencji. Utrwalając je technicznie przyczyniamy się tym samym do przywrócenia dziełu sztuki zatraconej czy zagubionej aktywności w nowej epoce. Świadomość wartości zabytku występującego ponownie jako aktywne dzieło sztuki, mogące kształtować nasze życie, uzasadnia wagę trwałości kulturalnej spuścizny narodu.